

Szálinger Balázs

ZALAI PASSIÓ

Részletek

Előszó

Az elmúlt száz esztendőben nagyon sokan meghaltak. Azonban a huszadik század minden förtelmessége között korántsem utolsó az az igazságtalanság, melyet Kolon vármegyének, későbbi nevén Zala vármegyének, mai nevén Zala megyének kellett elszenvednie. Ennek területét többszörösen megcsonkították hol nyugati nagy-, hol pedig magyar hatalmak. Főként az 1949. évi területcsatolás ütött mély sebet Zalának a történelem keresztjére szögelt, fájdalomtól égő testén: az azelőtt hozzá tartozó Balatonfelvidék egésze az ipari Veszprém megyéhez került.

Harminc szűk esztendő kellett, hogy sajtószorongástól eltompult érzékei ismét működni kezdve jelezzék: Zala nem élhet majd egy évezredig öntéjével táplált városai és falvai nélkül, s az elindult népi mozgalom eredménnyel járt: Veszprém hamar és ingyen jött zsákmányából Zala visszakapta a Balaton fővárosát, Keszthelyt és még néhány (köztük három Balaton-parti) települést, mely megoldás viszont – és én látom ezt – csupán részmegoldás volt.

Azonban az elmúlt esztendők népbuató propagandája folytán teljesen kiveszett a köztudatból azon időszak képe, mikor még a fél Balaton és három folyó (Zala, Mura, Dráva) mosta Zala partjait. Így állhatott elő az a szomorú helyzet, hogy az országból nemcsak hogy már senki sem kívánja visszarendezni az 1000 és 1949 közti területi állapotokat, de a földműves Zala és az elcsatolásokon szépen meghízott ipari Veszprém megye népe között a legapróbb jele sincs a haragnak, tanújelét adván a megyei öntudatok országos méretű elsekélyesedésének.

Ezért én, azzal a nemes céllal, hogy a köztudatba vonjam szűkebb pátriárákám nevét, vállalom az első magyar zalai-revizionista költő nehéz szerepét és az ezzel járó kellemtelenségeket, hogy az ősi koloni öntudat csíráit ültessem el az ifjú szívekben. Költményemben a hatalmi szóval kikényszerített területcsonkítás során fellépett szomorú állapotokról, az azok mögött sajnós csak megbúvó érzelmekről kívánok írni, hogy példaként állítsam hős nagyapámat, Kolon Istvánt az új nemzedékek elé.

Fejezet,

melyben a zalai költő elfogulatlanul leírja

Csonka-Kolonban a csonkítás után lezajlott első történéseket,

mely leírások közül az utolsót nagyapja,

Kolon István bemutatására használja föl

Mert injúria maxima volt ez a tett, s Zalaország
nem kívánta a trágyát mélyebben kanalazni,
lőn megyegyűlés, s megrendült hangok közepette
szignójával látta az antimagyar papírost el.
S megkondultak a dombnyi harangok a völgyben,

égzengés lett és negyvennapra zápor a földet
nyalta, akár óvó nyelv Isten szája felől egy
kedves felhőből lógatva e gyöngye vidékre.
Hét remeté letek barlangsírban meg a télen
búcsulevéllal, amit fahusággal véstek a kőbe,
és ugyanazt írták meg szóról szóra. Hogy éltük,
nem teljes, ha turistakönyvékkel kell könyökölni
nyáron a strandon a sajtos lángosnál, Badacsonyan.
Teskándnál egy ifju lovászfú szent fogadalmat
tett. Biza addig nem takarítja a lóürüléket,
míg az igazság fénye a pajtát beáranyszván
nem süt a halvány térbe, s a jászol nem puha fekhely
lesz számára, az abrak meg nem bős csatalónak
lesz eledel. Mert lesz bajvívás, háboru is tán,
hitte az ifjú és vasvilláit beleszúrván
egy-egy szénakazalba az országút fele indult.
S most már nem titok, ő az az ember, a hetyke reménnyel,
kit dalolok ma, az én szörnyű nagyapám, Kolon István.

*Fejezet,
melyben a zalai költő
elfogulatlanul villant fel képeket hős nagyapja,
Kolon István harminc esztendeig tartó vándorlásából*

Jó nagyapámnak az út szélén még lábnyma sem volt,
oly kicsi volt ő, s oly nagy a gomblyuka disze, a szent cél.
Hogyha kevély Moszkvics terítette be sárral az ingét,
pörbe se szállott, öklöt nem rázott, letörölte.
Így ment hát ő, nem tudván, hova tart, de a mondom,
szent cél vitte, az új kolonizmus, mit csak az úton,
két fogadó közt megszállván, olykor legelőkön,
gémeskút mellett vagy a tarlón vert az ígékbe.
Vándor volt ő, férfit is, kit nem köte gúzsba
semmi sem, így járt szerte a földön, sokfele bolygott,
sok várost próbált szent eszmével beszínezni,
állta akár útját rút vasfüggöny vagy a bojkott.
Eltelt majd' harminc esztendő így, s Zala várta
vissza szülöttét. Ám vándor nagyapám a világot
széltében-hosszában vágyta bejárni, hogy aztán
mindent meg- s kitanulván álljon a népe előtt meg.

Somogyország

Dombjaiban Somogyország mintha Zalát is idézné,
jó nagyapám hát hetyke reményét vitte Somogyba,
itt gyűjtven szörnyű sereget majd, visszaszerezvén
elcsalt részeket álnok Veszprémtől az igazság

szittyá nevében. Jósomszédi viszonyt alakított volna ki tán somogyokkal, kikben mégis rút fafülekre lelt, bebarangolván kis falvaikat bizalommal. És átszelvén zöld toronyú fővárosukat még egy szerelemre is öltött pillanatokra ruhát, ám majdhogynem felemésztődött lángján a porontynak, (őzi Piroskának hívták, bár szíve sötét volt), s hősünk látta, veszélyes barmok az ottani nők is. Majd a siófoki réven töltött pár hetet el, míg rá nem jött: itt *múlt* csak a pannon hit, s ezerarcú, gyalrló strandfürdőtelep ez, központi erővel nemrég fújták várossá fel a pesti vigécek.

Elkapcsolt részek

Átkelt komppal az ősi tavon, s kikötött a reménynek híján lévő kolonéz parton nagyapám. Itt megcsókolta a port, belegyúrta a kapca alá mint gyógyírt fáradt és a gyaloglástól vizenyősült lábára. S mint jó Julianus az ősmagyarok közt, úgy járt élőholt kolonézeknél, csak a nyelvük volt ugyanaz, de az érzésekben már az iparlét ártó szelleme regnált. Hóharmat nehezült itt minden lélek-üvegre, melyet fénylő Zala ápolt szent Göcsejen szótt törlőkendőjével a múltban. Így deres ablakokon bámult kifelé ez a bárgyú, félrenevelt nép. S nem látták a jövőt, hogy eséllyel visszakerül (mint alma) a fájához mulya lénnyük. Népnevelésre erőt nagyapám sosem érzett, elment hát jele nélkül. Nem vitt semmit ezektől, majd *ő* hoz, gondolta. Dicsőséget, seregével.

Székelyország

Mert kolonéz nemesember a bércektől sose hátrál meg, vándor nagyapám, miután letaposta az Alföld által kínált néhány száz bárgyú kilométert, kis Magyarországot elhagyta. A székelyek üdvét, mint a cubákat vadruca mészárlása után, itt szinte harapni lehetne a télben, mondta magában, és izmos nyaka mentén összébb húzta a gallért. Ismertette a kézdi ivóban a helyzetet, és még tán Ciceró is vájárnak ment volna, ha hallja, mekkora szónoklattal adózott jó nagyapám ott történelmi Kolon védőszentjének. A csapnál, mert megtette hatását minden szó, kolonézül felmordult egy birkakötésű legény. Kolonéz volt

talpig, bár Kézdin született egy sánta kovácsnak szép, ám később elfajzott fiaként. Az Atilla névben fürdették meg a templomi vályu fölött, és néhány évtized elmúltán az ivóban a párás kis kupicáknak a párától deli férfiú módján, kellő mérvű megszabadításával időzött nap mint nap. „*Sose félj te öcsém, ha Atilla, a székelly mondja neked. Hírlík, Zala földjén székellyek élnek, s innen ered Kolon elfeledett neve is. Ha te testvér vagy, kötelességünk seregünkkel az...*” – ám belegajdult székelly Atilla a szóba, s a pultról úgy lefolyott, mint ökrök nyála az ökröknek szájárul a nyárnak szemtelenül gatyaromlasztó derekán. Kolon István néhány órát várt, hogy a sánta Atilla talán egy konkrétommal is él, hogy az ősi Bakonyt milyen úton kellene visszacsatolni, de székelly Atilla a durmót úgy hajtotta, ahogy nagyapámat a némberek. Aztán hetyke kalapját homloka éléhez boronálván búcsút monda a szépivü tájnak, az útravalót bár Kézdin hagyva a büszke rokonság zálogaképpen.

*Fejezet,
melyben a zalai költő elmeséli, hős nagyapja
miként gyűjtött sereget Vazsmegyében az igaz ügyért,
mely ügyet egész nemzete,
bár előbb csak Kolon boldogulása jelentette*

Harminc év telt így utazással, s ősz nagyapám száz jó kolonézzel, megfáradván rút közönyétől ennek a züllött országnak, már-már fel is adván, hogy Zala földjét újra egészben látja virulni, Vazsmegye szélire tévedt. És lám, újra reménnyel töltekezett fel, látván, hogy bizalommal várják. Várták Vazsna hímestájai is, hol a dombok, s némelly emberek is kolonézül tudnak a léttel bánni az évek gyorsfolyamú iramában, a falvak szintén őrzik a múlt hagyományát, lángeszű ifjak szintén vannak, akár Zala földjén, és nagyivókból szintén annyi van ott, hogy a mennykő hogyha lecsapna, borgőztől elgyöngyülvén csak a szikra maradna úton a légtérben. S itt ha megállott, és az a gazság, mit Zala ellen tettek az álnok pesti vezérek, történetként elhagya száját, több kasza villant jó vazsi földmives tenyerektől fogva a végít, és *injúria maxima* ez, meg a *mindenit* ennek, horkant fel latinos műveltséggel, ki a szóból értett, s tudta, hogy aztán Vazsmegye jönne a sorban.

Elgondolkodván nagyapám kicsiny élete célján,
horgonya élet megszántatta e szépfüvü tájban.
Itt gyűjtök sereget, mondá hát úgy, hogy a környék
visszhangzott. Úgy gyűltek a síkra a szépszemü ifjak
és öregek, hogy másutt már toborozni se kellett,
nem kellett több kerge fajankó sem somogyoknak,
sem baranyák bosztos földjéről, és Budapestről
sem kellett zsoldos. Mint ősszel az árpa a kamrát,
úgy töltötték meg daloló vazsi ifjak a sikot,
élükön egy daliával, akit pej Tóni vitéznek
hívtak, s úgy forgatta a kardot, amint nagyapám csak.
Jó Kolon István úri szerénységét bizonyítván
átengedte a hadvezetésnek minden eséllyel
nagy diadalt fialó munkáját Tóni vitéznek,
ő maga hiven juttatván méneknek a szalmát,
néha a tábori lelkésznek kocsiját igazítván
boldogságra talált. Mert mestere volt a lovaknak,
minden bajjal hozzá fordultak bizalommal,
ő segített. És megbecsülése az égre verődött,
ott irigyelte a Nap meg a csillagok is, ha az éjjel
kente a tábort harci szurokkal. Hadvezetési
jártasságával sose kérkedvén, csak a huncut
Tóni gyereknek sűgött néha vitézi tanácsot.
Ez seregét kivezette a kőszegi síkra, s a zászló
mellé felsorakoztak mind a vitézek. A cél szent
vászna előtt Tónink eszközt osztott, ki-ki villát
vitt, ki-ki egy kasza védelmében hitt a csatának
majdani percire nézvést, s volt, aki szintetikus lé
által hajtott otthoni cséplőgépire pattant,
bátran az asszonyi főhatalomra utalva a földjét.
És gyülekeztek az állati sorból hősi jövőre
pályázó barmok, tehenek, lovak is, meg a tyúkok,
rűgni, de csípni is arcon az ellent: *egy* a dicsőség
útján megtett lépések közül, és az a gyűlölt
pápai hűsgyár szörnyű réme a gondolatokban
úgy fészkel, hogy az ólak népe örökkön a Veszprém
elleni harc fő támaszaként vesz részt e viharban.
Büszke fejjönők csókolták meg az állatok orrát,
asszonyok intettek búcsút férjüknek a dombról,
édesanyák igazították fiuk öltözetét meg,
s mind-mind tudva, a legnemesebb úgy ez itt, mit a földön
máma lehet végezni, a század fertőjén biza gyolcs ez,
még ha szerettük büszkén vállalván csak a felcser
kis szerepét is hal meg a harcban. Látni való, hogy
Vazsmegye népének haladóbb faja volt eme síkon,
Vazsmegye népe bizonnyal az egyik disze a földnek,
Vazsmegye ifjai jó kolonézek, bárki ha mondja.
Tóni vitézünk, Vazsmegye gyöngye a kürtbe lehelt, és

jelszót vett hátára a szél fel, a pajzsokat áldott
 napfény szórta. „*Mi nem, nem, már soha nem nyugodunk meg,
 míg iszonyú nagy kínok emésztik szent Zala testét,
 míg nem fedjük a múlt lepelével rút nyavalyáját!*”
 S lám csak, elindult hős diadalra a nagy sereg immár.
 Hetyke szekercések meg hőszin ingü kaszások,
 dolgos béresek indultak mint lágy folyam útra,
 mellettük tehenek, s tóban harcos halak is tán,
 egy szent cél fele, úgy tátogva, ahogy fütörészett
 hátul a gyepelőt tartva az én nagyapám, Kolon István.

A folytatódó történetből megtudhatjuk, az önzetlen koloni–vazsi összefogás híre miként ült meg Veszprém megye Ajka nevű városában. Majd az első izgalmas fordulóponthoz jut el az olvasó, midőn hiteles és elfogulatlan forrásból értesülhet arról, miként tépik szét ezer darabra Kolon István volt szerelmét, az őzi Piroskát Ajka felhevült vājárnépei, miután tanúságot tesz arról, hogy lélekben kolonézzé vált, mert az ipari Ajkán töltött évtizedek alatt megébredt régi szerelme nagyapám iránt.

Aztán a zalai költő leírja, miként támadta meg Kolon István békés szándékú hadseregét a Veszprém tájairól verbuválódott üvegfüvóhadtest, miként ment a csata süvölgő terére jó nagyapám fegyver nélkül, gyalogszerrel, egy szál hófehér ingben, hogy vállára emelvén a tábori költő Kőkörscint megmentse a kolonéz lírát.

Végül az addig tisztos távolból szemlélgető zalai költő kilép a sötétségből, elérzékelnyül, és megláttatja olvasóival saját szomorú, de (és ezt látni fogjuk) reményteli halálát.

Handi Péter

APA

Úgy emlékezek rád,
 mint áruház mozgólépcsőjén
 egy arcra, mely
 velem egy vonalba érkezik;
 nagyítóüveg prizmája csúszik
 közénk, egy pillanatra
 felnagyulsz,
 jóformán tapintható leszel, de
 aztán a futószalag továbbvonultat,
 s még elkísér tekintetem, ahogy
 lesüllyedsz az engedelmesen
 sorakozó tarkók erdejében
 – míg én egy darabig még
 fölfelé húzatom magam.